

2024

POLITICAL SCIENCE

(For New Course students)

Full Marks : 80

(Part-A = 40 + Part-B = 40)

Pass Marks : 24

(For Old Course students in lieu of Project Works)

Full Marks : 100

(Part-A = 40 + Part-B = 40 + Part-C = 20)

Pass Marks : 30

Time : Three hours

Those who appeared till H.S. Final Exam.-2023
have been treated as Old Course students

The figures in the margin indicate full marks
for the questions.

PART-A (ক - অংশ)

For New Course

Q. No. 1 carries 1 mark each (any six).....	1×6 = 6
Q. No. 2 carries 2 marks each (any five).....	2×5 = 10
Q. No. 3 carries 4 marks each (any three).....	4×3 = 12
Q. No. 4 carries 6 marks each (any two).....	6×2 = 12
<hr/>	
Total = 40	

PART-B (খ - অংশ)

For New Course

Q. No. 5 carries 1 mark each (any six).....	1×6 = 6
Q. No. 6 carries 2 marks each (any five).....	2×5 = 10
Q. No. 7 carries 4 marks each (any three).....	4×3 = 12
Q. No. 8 carries 6 marks each (any two).....	6×2 = 12
<hr/>	
Total = 40	

PART-C (গ - অংশ)

For Old Course (in lieu of Project Works)

Q. No. 9 carries 5 marks each (any two).....	5×2 = 10
Q. No. 10 carries 5 marks each (any two).....	5×2 = 10
<hr/>	
Total = 20	

PART-A / ক-অংশ
(Contemporary World Politics)
(সমসাময়িক বিশ্ব বাজনীতি)

1. Answer **any six** from the following questions : 1×6=6
নিম্নলিখিত প্রশ্নসমূহৰ যিকোনো ছটাৰ উত্তৰ লিখা :
- (a) When India did economic reforms?
ভাৰতে অৰ্থনৈতিক সংস্কাৰ কোন চনত কৰিছিল?
- (b) What is the name of the common currency of European Union?
ইউৰোপীয় সংঘৰ সমূহীয়া মুদ্ৰাৰ নাম কি?
- (c) Write **any one** threat to human security.
মানৱ নিৰাপত্তাৰ প্ৰতি যিকোনো নতুন ভাবুকি এটা লিখা।
- (d) What is the full form of SAARC?
চাৰ্কৰ সম্পূৰ্ণ ৰূপটো লিখা।
- (e) Which day is celebrated as the World Environment Day?
বিশ্ব পৰিৱেশ দিৱস কোন তাৰিখে উদযাপন কৰা হয়?
- (f) Which Earth Summit made environment an important issue in World Politics?
কোনখন বসুন্ধৰা শীৰ্ষ সন্মিলনে পৰিৱেশৰ বিষয়টো বিশ্ব বাজনীতিত গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়ৰূপে চিহ্নিত কৰে?
- (g) When was ASEAN Regional Forum established?
কোন চনত আছিয়ান আঞ্চলিক মঞ্চ গঠন কৰা হৈছিল?
- (h) How many countries signed the UN Charter when it was formed?
গঠনৰ সময়ত ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ ছন্দত কিমানখন ৰাষ্ট্ৰই চহী কৰিছিল?
- (i) When was the United Nations Organisation (U.N.O.) established?
ৰাষ্ট্ৰসংঘ কেতিয়া প্ৰতিষ্ঠা হৈছিল?
- (j) China adopted an 'Open Door Policy'. Write **yes or no**.
চীনে 'মুক্ত দুৱাৰ নীতি' গ্ৰহণ কৰিছিল। হয় অথবা নহয় লিখা।
2. Answer **any five** from the following questions : 2×5=10
তলৰ প্রশ্নসমূহৰ যিকোনো পাঁচটা প্রশ্নৰ উত্তৰ লিখা :
- (a) Who was the first Secretary-General of U.N.O.? Where is the Head-quarters of U.N.O.?
ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ প্ৰথম সচিবৰ প্ৰধান কোন আছিল? ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ মুখ্য কাৰ্যালয় কত অৱস্থিত?

Or / অথবা

Name **two** NGOs which are concerned with the Protection of Human Rights all over the world.

সমগ্ৰ বিশ্বতে মানৱ অধিকাৰ সুৰক্ষাৰ বাবে কাম কৰা দুটা বেচৰকাৰী সংগঠনৰ নাম লিখা।

- (b) Write **two** differences between migrants and refugees.
প্ৰব্ৰজনকাৰী আৰু শৰণাৰ্থীৰ মাজৰ দুটা পাৰ্থক্য লিখা।
- (c) Which **two** countries signed Farakka Treaty?
কোন দুখন ৰাষ্ট্ৰই ফাৰাক্কা চুক্তিত স্বাক্ষৰ কৰিছিল?
- (d) What do you mean by environment awareness?
পৰিৱেশ সজাগতা মানে কি?
- (e) Name **any two** member-states of ASEAN.
আছিয়ানৰ যিকোনো দুখন সদস্য ৰাষ্ট্ৰৰ নাম লিখা।
- (f) Write the name of **two** countries which emerged after Soviet disintegration.
ছোভিয়েট ইউনিয়ন ভাঙোঁৱৰ পিছত সৃষ্টি হোৱা দুখন স্বাধীন ৰাষ্ট্ৰৰ নাম লিখা।

Or / অথবা

What is meant by Second World?

দ্বিতীয় বিশ্ব কি?

3. Answer **any three** from the following questions : 4×3=12

নিম্নলিখিত প্রশ্নসমূহৰ যিকোনো তিনিটা প্রশ্নৰ উত্তৰ লিখা :

- (a) Discuss the effects of globalisation in underdeveloped nations.
অনুন্নত ৰাষ্ট্ৰসমূহত বিশ্বায়নৰ ফলাফল আলোচনা কৰা।
- (b) What is meant by 'Global Commons'? Suggest **two** steps for protection of Global Commons.
বিশ্বৰ সামূহিক সম্পদ বুলিলে কি বুজা? বিশ্বজনীন উমৈহতীয়া ৰক্ষণাবেক্ষণৰ বাবে দুটা পৰামৰ্শ আগবঢ়োৱা।

Or / অথবা

Discuss the causes of environmental pollution.

পৰিৱেশ প্ৰদূষণৰ কাৰণসমূহ আলোচনা কৰা।

- (c) What are the functions of Security Council?
নিৰাপত্তা পৰিষদৰ কাৰ্যসমূহ কি কি?
- (d) Explain the causes for the disintegration of Soviet Union.
ছোভিয়েট ইউনিয়ন ভংগৰ কাৰণসমূহ ব্যাখ্যা কৰা।

(e) Discuss briefly about the components of the security strategy of India.

ভাৰতৰ নিৰাপত্তা কৌশলৰ উপাদানসমূহৰ বিষয়ে চমুকৈ আলোচনা কৰা।

4. Answer **any two** from the following questions : $6 \times 2 = 12$

নিম্নলিখিত প্ৰশ্নসমূহৰ যিকোনো দুটাৰ উত্তৰ লিখা :

(a) Discuss the importance and relevance of SAARC.

চাৰ্কাৰ গুৰুত্ব আৰু প্ৰাসংগিকতা আলোচনা কৰা।

Or / অথবা

Write a note on India-Pakistan relationship.

ভাৰত আৰু পাকিস্থানৰ মাজৰ সম্পৰ্কৰ ওপৰত এটি টোকা লিখা।

(b) What are the main pillars of ASEAN? Discuss elaborately.

আছিয়ানৰ মূল স্তম্ভ কেইটা কি কি? বিশদভাৱে আলোচনা কৰা।

(c) Discuss China's role in World Politics.

বিশ্ব ৰাজনীতিত চীনৰ ভূমিকা আলোচনা কৰা।

PART-B / খ-অংশ

(Politics in India Since Independence)

(স্বাধীনোত্তৰ ভাৰতৰ ৰাজনীতি)

5. Answer **any six** from the following questions : $1 \times 6 = 6$

নিম্নলিখিত প্ৰশ্নসমূহৰ পৰা যিকোনো ছটা প্ৰশ্নৰ উত্তৰ লিখা :

(a) Name a major project that was included in the First Five Year Plan.

প্ৰথম পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনাৰ অন্তৰ্ভুক্ত এটা বৃহৎ পৰিকল্পনাৰ নাম লিখা।

(b) In which year, era of coalition government started in centre?

কোন চনৰ পৰা কেন্দ্ৰত মৰ্চা চৰকাৰৰ যুগ আৰম্ভ হৈছিল?

(c) At present which institution has replaced the Planning Commission of India?

ভাৰতবৰ্ষত পৰিকল্পনা আয়োগৰ সলনি কোনটো প্ৰতিষ্ঠান গঢ়ি তোলা হৈছে?

(d) Which party led National Democratic Alliance?

কোনটো দলে ৰাষ্ট্ৰীয় গণতান্ত্ৰিক মৰ্চাক প্ৰতিনিধিত্ব কৰে?

(e) Under which government Mandal Commission was appointed?

কোনখন চৰকাৰৰ দিনত মণ্ডল আয়োগ গঠন কৰা হৈছিল?

(f) In which year Nagaland state was created?

কোন চনত নাগালেণ্ড ৰাজ্য সৃষ্টি হৈছিল?

(g) Simla Agreement was signed between India and _____.

(Fill in the blank)

চিমলা চুক্তি স্বাক্ষৰিত হৈছিল ভাৰত আৰু _____ৰ মাজত। (খালী ঠাই পূৰণ কৰা)

(h) In which year, internal emergency was declared for the first time in India?

কোন চনত প্ৰথমবাৰৰ কাৰণে ভাৰতত আভ্যন্তৰীণ জৰুৰী অৱস্থা ঘোষণা কৰা হৈছিল?

(i) In which year State Reorganisation Commission was formed?

কোন চনত ৰাজ্য পুনৰ্গঠন আয়োগ গঠন কৰা হৈছিল?

(j) Name the Agreement signed between Lal Bahadur Shastri and General Ayub Khan in 1966.

1966 চনত লালবাহাদুৰ শাস্ত্ৰী আৰু জেনেৰেল আয়ুব খানৰ মাজত হোৱা চুক্তিখনৰ নাম লিখা।

6. Answer **any five** from the following questions : $2 \times 5 = 10$

তলত প্ৰশ্নসমূহৰ পৰা যিকোনো পাঁচটা প্ৰশ্নৰ উত্তৰ লিখা :

(a) Write a short note on 'Privy Purses'.

প্ৰিভি পাৰ্চৰ ওপৰত এটি চমু টোকা লিখা।

(b) Mention *two* causes for the rise of communalism.

সাম্প্ৰদায়িকতা উদ্ভৱ হোৱা দুটা কাৰণ লিখা।

(c) What is 'Grand Alliance' in the context of Indian politics?

ভাৰতীয় ৰাজনীতিৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত 'বিশাল মিত্ৰতা' মানে কি?

(d) Write *two* features of New Economic Policy.

নতুন অৰ্থনৈতিক নীতিৰ দুটা বৈশিষ্ট্য লিখা।

(e) When was the Election Commission of India formed? Who was the first Chief Election Commissioner?

ভাৰতৰ নিৰ্বাচন আয়োগ কেতিয়া গঠন কৰা হৈছিল? প্ৰথম মুখ্য নিৰ্বাচন আয়ুক্ত কোন আছিল?

Or / অথবা

Mention *any two* ideologies of Bharatiya Jana Sangha.

ভাৰতীয় জনসংঘৰ দুটা আদৰ্শ উল্লেখ কৰা।

(f) Mention *two* solutions of the problem of regionalism.

আঞ্চলিকতাবাদৰ সমস্যা সমাধানৰ দুটা উপায় লিখা।

Or / অথবা

Write *two* causes of the emergence of regionalism.

আঞ্চলিকতাবাদ উৎপত্তিৰ দুটা কাৰণ লিখা।

7. Answer **any three** from the following questions : 4×3=12

নিম্নলিখিত প্রশ্নসমূহৰ যিকোনো তিনিটা প্রশ্নৰ উত্তৰ লিখা :

- (a) Discuss the role of opposition party in India.
ভাৰতত বিৰোধী দলৰ ভূমিকা আলোচনা কৰা।
- (b) Why did the leaders of Freedom Movement have given importance on the principle of secularism?
ভাৰতৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ নেতাসকলে কিয় ধৰ্মনিৰপেক্ষতাৰ নীতিৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিছিল?

Or / অথবা

Explain the consequences of partition of India.

ভাৰত বিভাজনৰ পৰিণতিসমূহ ব্যাখ্যা কৰা।

- (c) Discuss the causes of the defeat of Congress in 1977.
1977 চনত কংগ্ৰেছ পৰাজিত হোৱাৰ কাৰণসমূহ আলোচনা কৰা।
- (d) Explain briefly the dominance of Congress Party in the first three general elections.
প্ৰথম তিনিটা সাধাৰণ নিৰ্বাচনত কংগ্ৰেছ দলৰ আধিপত্য চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰা।

Or / অথবা

Explain the challenges that India faced after independence.

স্বাধীনতাৰ পিছত ভাৰতে সন্মুখীন হোৱা প্ৰত্যাহ্বানসমূহ ব্যাখ্যা কৰা।

- (e) What were the British Indian states? How did they differ from Princely states?
বৃটিছ ভাৰতীয় প্ৰদেশ বুলিলে কি বুজা? দেশীয় ৰাজ্যসমূহৰ লগত ইয়াৰ পাৰ্থক্য কি আছিল?

Or / অথবা

What are the main principles of India's foreign policy?

ভাৰতৰ বৈদেশিক নীতিৰ মূল নীতিসমূহ কি কি?

8. Answer **any two** from the following questions : 6×2=12

নিম্নলিখিত প্রশ্নসমূহৰ পৰা যিকোনো দুটা প্রশ্নৰ উত্তৰ লিখা :

- (a) Discuss the main controversies around planned development in the early years of India's independence.
ভাৰতৰ স্বাধীনতাৰ আৰম্ভণিৰ সময় চোৱাত পৰিকল্পিত বিকাশৰ সৈতে জড়িত মূল বিতৰ্কসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।
- (b) Discuss India's relation with neighbouring countries.
ওচৰ চুবুৰীয়া ৰাষ্ট্ৰৰ লগত ভাৰতৰ সম্পর্ক আলোচনা কৰা।
- (c) Discuss the principles and challenges associated with the partition of country.
দেশ বিভাজন প্ৰক্ৰিয়াত জড়িত নীতি আৰু জটিলতাসমূহ আলোচনা কৰা।

Or / অথবা

What is planning? What are its role on 'Development'?

পৰিকল্পনা কি? উন্নয়নত ইয়াৰ ভূমিকা কি?

PART-C / গ - অংশ

[For Old Course Students in lieu of Project Works]

9. Answer **any two** from the following questions : 5×2=10

নিম্নলিখিত প্রশ্নসমূহৰ যিকোনো দুটা প্রশ্নৰ উত্তৰ লিখা :

- (a) Briefly describe the goals of New International Economic Order.
নতুন আন্তৰাষ্ট্ৰীয় অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থাৰ লক্ষ্য চমুকৈ বৰ্ণনা কৰা।

Or / অথবা

Write briefly about Non-Aligned Movement.

গোষ্ঠী-নিৰপেক্ষ আন্দোলনৰ বিষয়ে চমুকৈ আলোচনা কৰা।

- (b) What are the different types of hegemony? Give example of each of them.
আধিপত্যৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰবোৰ কি কি? প্ৰত্যেকৰে উদাহৰণ দিয়া।

- (c) Discuss briefly the consequences of Globalisation.

বিশ্বায়নৰ পৰিণতিসমূহ চমুকৈ আলোচনা কৰা।

Or / অথবা

Do you think that United Nations Organisation (UNO) is a perfect international organisation? Give reasons.

ৰাষ্ট্ৰসংঘ এটা নিখুঁট আন্তৰাষ্ট্ৰীয় সংগঠন বুলি তুমি ভাবানে? কাৰণ দৰ্শোৱা।

10. Answer **any two** from the following questions : 5×2=10

নিম্নলিখিত প্রশ্নসমূহৰ পৰা তলৰ যিকোনো দুটা প্রশ্নৰ উত্তৰ লিখা :

- (a) Why did the Narmada Bachao Andolan oppose the dam project in the Narmada valley?
নৰ্মদা বচাও আন্দোলনে কিয় নৰ্মদা উপত্যকাত বাধা প্ৰকল্পৰ বিৰোধীতা কৰিছিল?

- (b) What is Hung Parliament? Discuss the current political situations of India and frequent cases of Hung Parliament.
ওলোমা সংসদ কি? ভাৰতত সাম্প্ৰতিক সময়ত উদ্ভৱ হোৱা ওলোমা সংসদ পৰিস্থিতিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

Or / অথবা

Discuss the importance of regional parties in coalition government.

মৰ্চা চৰকাৰত আঞ্চলিক ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ গুৰুত্ব সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা।

- (c) Explain briefly the politics and programme of Bharatiya Janata Party.
ভাৰতীয় জনতা দলৰ ৰাজনীতি আৰু কাৰ্যসূচী চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰা।

— x —